

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

населенням загалом немає різниці в доступі до освіти дорослих, а новоприбулі іммігранти фактично частіше, ніж корінне населення, відвідують навчальні заклади в двох із трьох країн.

Навчання дорослих стає важливим інструментом для суспільств, які прагнуть адаптуватися до нових економічних і соціальних викликів та скористатися новими можливостями. Технологічні зміни означають, що все більше робочих місць може бути автоматизовано, тоді як демографічні зміни демонструють, що на ринок праці виходитиме все менше молоді. Ці важливі тенденції вже мають глибокий вплив на ринки праці, й потреби в навичках будуть продовжувати швидко змінюватись протягом наступних десятиліть. При цьому розвиток системи освіти дорослих (безперервного навчання) може бути ефективним важелем регулювання процесу залучення іммігрантів до суспільства та ринків праці приймаючих країн, що обумовлює доцільність подальших досліджень у даному напрямі.

Література

1. OECD/European Commission (2023), *Indicators of Immigrant Integration 2023: SettlingIn*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en> (дата звернення: 21.12.2023)

2. Adult education, Definition. Glossary. UNESCO Institute of Statistics. URL :<https://uis.unesco.org/en/glossary-term/adult-education> (дата звернення: 21.12.2023)

Подунай Валерія,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки праці
Маріупольський державний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Одним із важливих елементів глобальної економічної системи, на яку перетворився світ, є міжнародний ринок праці з його шкалою критеріїв щодо якості трудових ресурсів, розвитком нових форм зайнятості, гнучкістю та надзвичайною мобільністю робочої сили. Україна сильно інтегрована в глобальні міграційні процеси, а інтелектуальна трудова міграція є характерною складовою міграційних процесів.

Дослідженням проблем, пов'язаних з рухом людських ресурсів, з трудовою та інтелектуальною міграцією в Україні, присвячені роботи таких вітчизняних вчених як Калініна С., Колот А., Малиновська О., Петрова Т. та інші.

Особливо актуальним це питання постає в умовах війни, що триває та збільшення кількості біженців з України. Це ставить перед Україною не лише проблему забезпеченості трудовими ресурсами, але й актуалізується питання втрати інтелектуального потенціалу країни.

За даними Верховного комісару ООН у справах біженців станом на грудень 2023 р. [1] налічувалось 6,34 млн. українських біженців по світу, з них 5,93 млн. – у Європі, 0,4 млн. – в інших країнах світу, а 3,67 млн. осіб стали внутрішньо переміщеними особами. З урахуванням цього, населення України становить 36,5 млн. осіб.

Станом на червень 2023 року в країнах ОЕСР перебувало близько 4,7 млн. переміщених українців. Німеччина, Польща та Сполучені Штати приймають найбільшу кількість біженців в абсолютному вираженні, тоді як Естонія, Чехія та Литва прийняли найбільшу кількість біженців у відношенні до населення (Рис. 1). Загальна мобілізація в Україні не дозволяє виїхати з країни більшості чоловіків віком від 18 до 60 років, тому більшість біженців становлять жінки (близько 70% усіх прибулих дорослих) та діти (близько 30% усіх прибулих) [2].

Більшість країн ОЕСР запровадили спеціальні схеми та політичні заходи для сприяння припливу біженців з України. У Європейському Союзі запрацювала Директива про тимчасовий захист, що призвело до того, що значна кількість українських біженців зареєструвалася для отримання тимчасового захисту в країнах-членах ЄС. За межами ЄС різні країни розробили власні програми для полегшення приїзду українців.

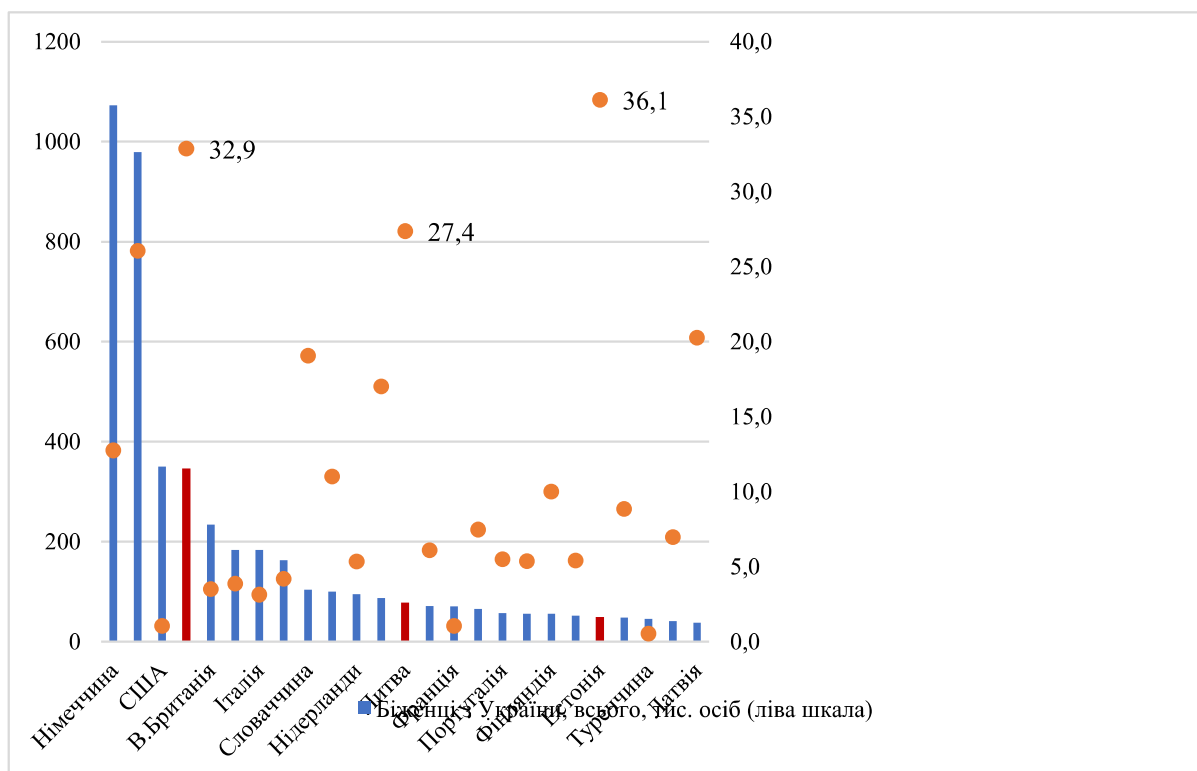

Рис. 1. Кількість біженців з України в країнах ОЕСР, тис. осіб та кількість на 1000 жителів, червень 2023 р. [2]

Еміграція широких верств населення або експорт робочої сили формують значні ризики для результативності соціально-економічних і суспільно-політичних трансформацій [3].

Для України особливо актуальним є відтік талантів (т. зв. відтік мізків або «braindrain»), який може мати значний негативний вплив на суспільство та економіку. Якщо раніше під характеристики цього переміщення підпадали вчені та кваліфіковані професіонали, які хотіли жити і працювати поза межами власної батьківщини, то останніми роками до таких процесів відносять не лише переміщення вчених і представників інтелігенції загалом, а й студентів, які мають намір здобути західну освіту і надалі працювати в інститутах розвинутих країн.

Оцінка рівня відтоку інтелектуалів у міжнародних порівняннях інтерпретується за допомогою Індексу відтоку мізків (Human flight and braindrain index) [4]. За підсумками 2023 р. Україна за цим ранжуванням має однаковий бал з Палестиною та поділяє з нею 3-4 позиції (у 2022 р. Україна була на 81 місці), що свідчить про критичну ситуацію з відтоком талантів (рис. 2). Серед країн Європи Україна має найвищий бал.

Значення цього індексу для країн з низьким та середнім рівнем доходу у більшості випадків є значним, оскільки міграційні потоки здебільшого спрямовані від цих країн до розвинутих країн. А значення індексу розвинутих країн є значно меншим.

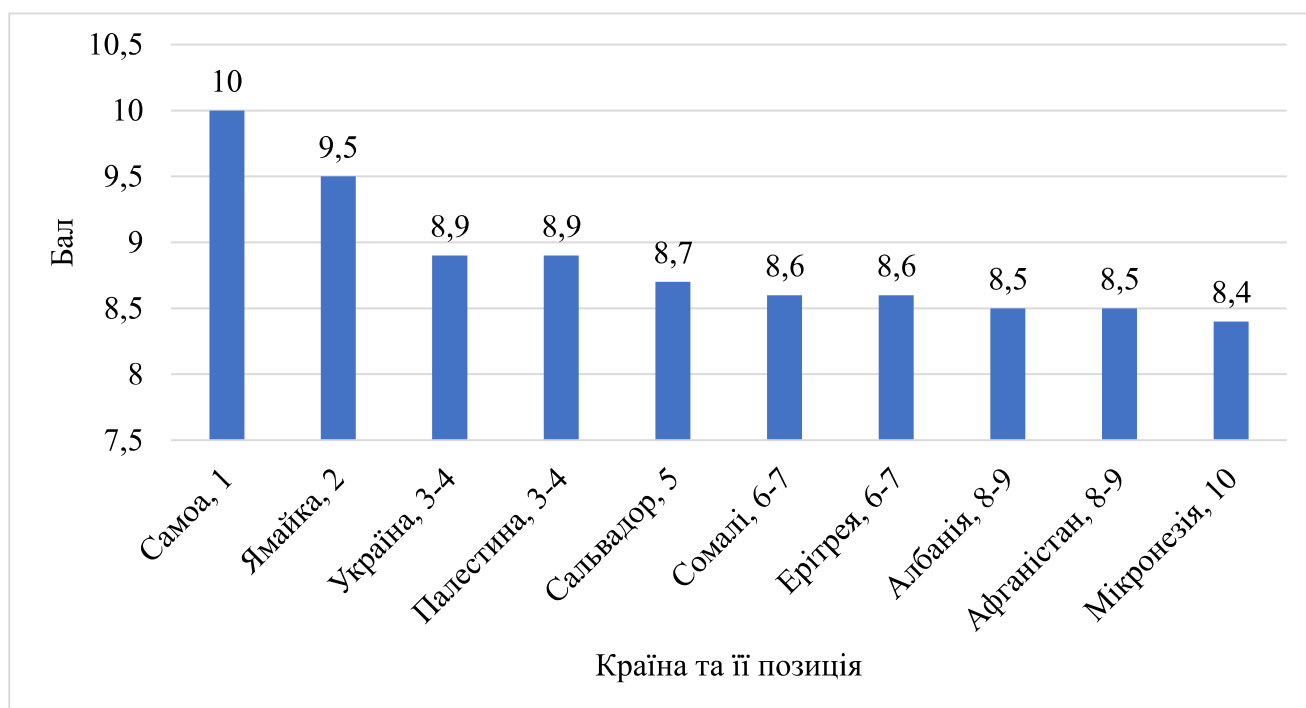

Рис. 2. Топ-10 країн за Індексом відтоку мізків та бал цих країн, 2023 р.

Висновки. Для України існуюча ситуація є вкрай критичною. Значний відтік трудових ресурсів високої кваліфікації зумовлює їх нестачу на національному ринку праці. З іншого боку, це означає економічні втрати – оскільки в кожного українського висококваліфікованого емігранта вкладено роки та бюджетні витрати на освіту. І для відновлення цього інтелектуального національного потенціалу знадобляться значні фінансові та часові ресурси, яких у Україні немає. Висока мобільність кваліфікованих людських ресурсів вимагає розробки відповідної державної політики, щоб активізувати повернення українців на Батьківщину по завершенню війни, а також залучення досвіду розвинених країн з метою швидкого його відновлення інтелектуального потенціалу.

Література

1. Ukraine situation Flash Update #62. UNHCR.
URL:<https://data.unhcr.org/en/documents/details/105669> (дата звернення: 23.12.2023)
2. International Migration Outlook 2023, OECD Publishing, Paris, 2023. URL:
<https://doi.org/10.1787/b0f40584-en> (дата звернення: 23.12.2023)
3. Міграційні прояви та впливи – уроки для України. Аналітична доповідь. Травень 2023 р. Центр Разумкова. <https://razumkov.org.ua/images/2023/05/09/2023-MATRA-I-KVARTAL-5.pdf>(дата звернення: 23.12.2023)
4. Human flight and braindrain – Country rankings. URL:
https://www.theglobaleconomy.com/rankings/human_flight_brain_drain_index/ (дата звернення: 23.12.2023)

Тахтарова Клавдія,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки праці
Маріупольський державний університет

МОДЕРНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УКРАЇНІ

В Україні стрімко зростає чисельність компаній, які займаються професійним навчанням своїх співробітників, у зв'язку з потребами включення в єдину управлінську та корпоративну культуру нових співробітників. Тому, питання системного підходу до організації процесу навчання й розвитку персоналу за рахунок створення корпоративного навчального центру стає стратегічно важливим. «Це має бути заклад не традиційної форми, а